

AVRUPA BİRLİĞİ HUKUK DÜZENİ

- Topluluk hukuku, uluslararası hukuktan farklı bir hukuk düzeninin oluşturmaktadır. Adalet Divanına göre klasik uluslararası antlaşmalardan farklı olarak AT antlaşmaları, üye devletlerin hukuk sisteminin bir parçası haline gelen, kendine özgün bir hukuk düzeni kurar. Bu hukuku özgün kılan, Divan'ın içtihatlarıdır.

-AB hukuku, kendi üstünlüğünü üye devletlerin iç hukukuna empoze eder. Bu üstünlüğün doğal sonucu olarak **doğrudan etki prensibi** ortaya çıkar.

-Divana göre, AB hukuku, özel ve tüzel kişiler lehine haklar doğurmakta ve bu haklar **ulusal** yargı organları önünde hak sahipleri tarafından ileri sürülebilmektedir. Doğrudan etki prensibi, birlik hukuku uygulamalarıyla ilgili ülkeden ülkeye farklılıkların oluşmasını engelleyerek, uygulama birliği oluşmasını sağlar.

AB hukukunun kaynakları

AB yasal düzeninin 4 temel kaynağı vardır: Birincil mevzuat denilen kurulus antlaşmaları, hukukun genel ilkeleri, sözleşme hukuku olan uluslararası antlaşmaları ve ikincil hukuk denilen birlik organları kararı

-Avrupa Topluluğu Antlaşması; AP, Konsey ve Komisyona tüzük, direktif çıkarma, karar, görüş ve tavsiyede bulunma yetkileri tanımıştır.

-Bunların dışında pratiklerden çıkan tasarruflar da vardır: ilke kararı (resulation), genel program (general programme), eylem programı (action programme), andic (memorandum), bildirim (communication), bildiri (declaration)

- Birincil hukuk ve hukukun genel ilkeleri, normlar hiyerarsisinin tepesindedir. Topluluğun üye olmayan devletlerle ve diğer uluslararası kuruluşlarla yaptığı antlaşmalar bunlardan sonra gelir.

-Birlik ile 3. devletler veya uluslararası örgütler arasındaki anlaşmalar, ikincil mevzuatın üstünde yer alır. Kurumların hukuki tasarrufları hiyerarşinin en alt seviyesinde bulunur.

1. Birincil Mevzuat → kurulus antlaşmaları
2. Hukukun Genel ilkeleri
3. Uluslararası antlaşmalar
4. İkincil mevzuat
5. Üye devletler arasındaki anlaşmalar

1. Birincil Mevzuat

-Kurucu antlaşmalar, onlarla ilişkili ekler ve protokoller, mektuplar, bunları değiştiren veya ekleme yapan antlaşmalar, katılma antlaşmalarından oluşur.

- ✓ **Kurucu antlaşmalar** Toplulukları ve AB'yi kuran Paris, Roma, Maastricht antlaşmaları sayılabilir. Kurucu antlaşmalar, normlar hiyerarşisinin en tepesinde yer alır. Adalet Divanı, kurucu antlaşmaları **anayasal şart (belge)** kabul eder. Bu kaynaklar, üye devletlerin uyrukluğun taşıyanlara ve/veya üye devletlerde ikamet edenlere **doğrudan** uygulanır.

- ✓ **Kurucu antlaşmaları değiştiren antlaşmalar**

1986 → **Avrupa Tek Senedi** → **Amsterdam Antlaşması** 1992
→ **Nice Antlaşması** 2003 → **Lizbon Antlaşması** 2007 - 2009

- ✓ **Tamamlayıcı antlaşmalar**

→ AT için Müşterek Mahkeme ve Parlamento'ya ilişkin Antlaşma
→ AT için Müşterek Konsey ve komisyon Kuran - Birleşme- Antlaşması
→ Bütçeye ait bazı hükümleri değiştiren Bütçe Antlaşması
→ Sayıştay'ı kuran ve Mali hükümleri değiştiren Brüksel Antlaşması
→ Parlamento üyelerinin dorudan seçimine ilişkin Konsey Kararı

- ✓ **Katılma antlaşmaları**

→ Birleşik Krallık, Danimarka, İrlanda
→ Yunanistan -
→ İspanya ve Portekiz
→ Avusturya, Finlandiya, Norveç ve İsveç
→ Kıbrıs, Estonya, Macaristan, Malta, Polonya, Letonya, Litvanya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Slovenya
→ Romanya ve Bulgaristan
→ Hırvatistan

-Kurucu antlaşmalar, iki yolla değiştirilebilir. Üye devletlerin kendi anayasalarına uygun olarak onayladıkları kurumların kararıyla veya olağan değiştirme usulüne uygun olarak değiştirilir.

2. Hukukun Genel İlkeleri:

-Bu ilkeler, kurucu antlaşmaların boşluklarını doldurarak, faydalı bir biçimde onları tamamlarken, var olan yasaların yorumlanmasına imkan sağlar.

-Bağlayıcılıkları AB kurumlarıyla sınırlı olmadığı gibi, üye devletler de AB hukukunu uygulamaya yönelik düzenlemeler yaptıklarında bunlara bağlı kalır. Böylece bu prensipler, ulusal hukuk ile birlik hukuku arasında bağlantı kurarak, birlik hukuku sistemini gelişimine katkı sunmaktadır.

-Bu ilkelerin bir kısmı, antlaşmalarla kurulan birlik ile hukuk sisteminin doğasından çıkarılmaktadır. Bazıları da Adalet divanı yargıcı tarafından başka hukuk sistemlerinden eleme yapılarak elde edilir.

-Divan tarafından esas alınan hukuki güvenlik, yasallık, iyiniyet ilkeleri, tüm hukuk sistemlerinin ortak ilkeleridir.

-Divan, hukukun genel ilkelerine dayanarak zaman zaman karar alsa da, bu durum istisnaidir.

-Stauder Kararı ile Divan, temel hakların Birlik hukuk düzeninin genel ilkelerinden biri olduğunu, Birlikte temel haklar anlayışı olduğunu ortaya koymuştur.

-Hukukun temel ilkelerinin ortaya konulması için Divanın iki temel esin kaynağı vardır: üye devletlerin ortak anayasal gelenekleri ile AIHS gibi uluslararası antlaşmalar.

-Internationale Handelsgesellschaft kararı → Temel haklara saygı birlik hukukunun genel ilkesidir.

-Nold Kararı → Temel hakların korunmasına dayanak olan anayasal geleneklere, temel haklara ilişkin uluslararası antlaşmalar da eklenmiştir.

-Hauer Kararı → İlk kez AIHS'te yer alan bir hakkı, kararına esas teşkil edecek şekilde tartışarak, AIHS hükmünü Birlik standardı kabul etmiştir.

-Grant Kararı → Divanın medeni ve siyasi haklar için BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesine gönderme yapılmıştır.

-Temel haklar alanındaki Divan içtihi, 1992 tarihli Maastricht Antlaşmasıyla ABA metnine dahil edilmiştir. İlk kez temel hak korunmasına ilişkin bir hüküm antlaşmalara dahil edilmiştir.

3. Uluslararası Antlaşmalar:

AB hukukunun 3. Önemli kaynağı olan antlaşmalar, AB'nin üye olmayan devletlerle ve uluslararası örgütlerle yaptığı antlaşmaları kapsar. Yürürlüğe girdikleri anda AB hukuk düzeninin parçası olup, AB kurumları ve üye devletleri bağlar.

-AB'nin 3. Devletlerle yaptıkları uluslararası antlaşmalar Birlik hukukunu bir parçası olmaktadır. Üye devletler tarafından yapılan ve AB'nin taraf olmadığı bazı antlaşmalar, AB Hukuku kaynakları arasında yer almaz.

-Ancak, kurucu antlaşmaları tamamlamayı amaçlayan bu türden antlaşmaların bir kısmı, Birlik hukukunun tamamlayıcı kaynağı olabilir.

-Birliğe üye devletlerin, daha önce yaptıkları antlaşmalar, kurucu antlaşmalara aykırılık teşkil etmiyorsa, geçerlidir. Aksi halde geçersizdir.

-Üye devletlerin kurucu antlaşmalar yürürlüğe girmeden 3. Devletlerle yapmış oldukları antlaşmalarda geçerli kural, verilen söze bağlılık ilkesidir. Doğan hak ve yükümlülükler geçerlidir. Üye devletler, bu yükümlülüklerden kurtulmak için kurucu antlaşmaları bahane gösteremez.

4. İkincil Mevzuat (Türev- organ hukuku)

Kurucu antlaşmaların AB kurumlarına tanıdığı görevlerin yerine getirilmesi sırasında başvuru hukuki tasarruflar (normlardır).

-Lizbon antlaşması, bu tasarrufları tüzük, yönerge (direktif), karar, tavsiye ve görüş olarak sıralarken, iki yeni tasarruf da gündeme getirmiştir. Bunlar da Yetki devrine dayanarak çıkarılan tasarruflar (delege edilmiş tasarruflar) ve uygulama tasarrufları.

a. **Tüzük:** Genel uygulamaya sahip, bütünüyle bağlayıcı, tüm üye devletlere doğrudan uygulanır.

-Genel uygulamaya sahip olması → Tüm hukuk süjelerine soyut olarak uygulanması, Erga omnes etkisine sahip olduğundan herkese uygulanması.

-Bütünüyle bağlayıcı olması → AB kurumları ve üye devletler için, kısmen, belli boyutlarda uygulanması söz konusu değil, tüm yönleriyle bağlayıcıdır.

-Tüm üye devletlere doğrudan uygulanması; yayınlandıktan sonra üye devletin herhangi bir işlemine, onayına gerek kalmadan, ulusal hukukun parçası olması.

b. **Yönerge (direktif):** Ulusal devlet yasası yerine geçmez ama kendi yasalarını Birlik kurallarıyla uyumlaştırma yükümlülüğü altına sokar. Devletler, kendi hukuklarına alınma usullerini kendileri belirler. Ancak iç hukuka aktarılmalarında gözetilecek bazı şartlar vardır:

- ✓ Yeterince ayrıntılı ve açıktırlar, üye ülkelere manevra alanı tanımazlar
- ✓ Yönergelerin belli bir süre içinde iç hukuka aktarılmasını zorunlu kılar

- ✓ İç hukuka aktarma sırasında, yönergenin yararlı etkisi sağlanmalıdır
- ✓ İç hukuka kanun, KHK veya bağlayıcılığı olan başka bir yöntemle aktarılmalı
- ✓ Yönergeler tam ve doğru biçimde iç hukuka aktarılmalı
- ✓ İç hukuka hangi araçla aktarılacağı, komisyona bildirilmelidir.

Üye devletlerin hukuk düzenlerinde doğrudan uygulanabilme kabiliyeti yoktur. (Geçerlilik için iç hukuka aktarım ve kabul işlemi gerekli) Komisyon, bu aktarım sürecini izler.

c. **Karar:** Lizbon antlaşması öncesi karar kimin çıkarılmışsa sadece onu bağlar. Antlaşma sonrası, AB organları belirli muhatabı olmayan genel etkiye sahip bağlayıcı kararlar alabilmektedir. Hukuki açıdan tüzük gibi bütün yönleriyle geçerlidir. Doğrudan etkiye sahiptir.

d. **Tavsiye ve görüş:** AB kurumları tavsiye ile gerekli gördükleri konuda beyanda bulunurlar. Görüş ise, 3. kişilerin isteği üzerine kurum tarafından çıkarılır. Bağlayıcı değildir.

e. **Sınıflandırılmayan Hukuki tasarruflar:** Antlaşmada m. 288'de adları geçmeyip, pratikte ortaya çıkan veya kurucu antlaşmanın başka maddelerine dayanarak yapılan düzenlemelere sınıflandırma dışı (hors nomenclature) tasarruflar denir. Bağlayıcı olabilir, olmayabilir. Bunlar

- ✓ AB ve ABAD'in iç tüzükleri
- ✓ Uluslararası antlaşmalar için Konsey'in komisyona gönderdiği direktifler
- ✓ Adalet Divanı'nın antlaşmanın uygunluğuna ilişkin görüşü
- ✓ Bildirgeler, eylem programları, ilke kararları, bildirimler, yönlendirici ilkeler, ortak eylemler, ortak tutumlar, deklarasyonlar, sonuç bildirgeleri

-AB hukukunda, yasama tasarrufları yanında idari tasarruf nitelikli delege edilmiş tasarruflar ve uygulama tasarrufları gibi işlemler de mevcuttur.

- ✓ **Yasama Tasarrufları:** Bir yasama usulüyle kabul edilen hukuki tasarruflar, yasama tasarruflarını oluşturur. İki türdür.

Olağan Yasama usulü: Komisyonun önerisi üzerine, AP ve Konsey tarafından bir tüzük, direktif veya kararın ortaklaşa kabulünü içerir.

Özel Yasama Usulü: Antlaşmalarda öngörülen belirli durumlarda, bir tüzük-direktif veya kararın, Konsey'in katılımıyla, AP tarafından veya AP katılımıyla Konsey tarafından kabulüdür.

- ✓ **Delege Edilmiş Tasarruflar:** Lizbon Antlaşması'nın getirdiği yeniliğe göre, bir yasama tasarrufu, Komisyona, tasarrufun asli olmayan bazı unsurlarının tamamlanması veya değiştirilmesi konusunda yetki verebilir. (Bir nevi KHK çıkarma yetkisi gibi) Bir alanın asli olmayan unsurları bu şekilde belirlenebilir.

-Yasama tasarruflarında, yetki devrinin amaçları, iceriği, kapsamı ve süresi açıkça belirtilmelidir. Bunların yasama nitelikleri yoktur.

- ✓ **Uygulama Tasarrufları:** Hukuken bağlayıcı Birlik tasarruflarının uygulanması için yeknesak koşulların gerekli olması halinde, Komisyona veya belirli durumlarda Konsey uygulama yetkilerine sahiptir.

-AB kurumları, ancak Antlaşmalarda öngörülen yetkiler çerçevesinde ve belirtilen amaçları gerçekleştirmek üzere hukuki işlem tesis edebilirler.

AB hukukunun özellikleri

Divana göre, klasik uluslararası antlaşmalardan farklı olarak AT antlaşmaları, üye devletlerin hukuk sisteminin bir parçası haline gelen, kendine özgü bir hukuk düzeni kurmaktadır. Bu özgün niteliğini kazandıran Adalet Divanı içtihatları olmuştur. (Doğrudan uygulanabilirlik, doğrudan etki ve üstünlük gibi.)

-AB Hukukunun özgünlüğünün kaynağı, üye devletlerin iç hukukunda uygulama koşulları ve bu iç hukuklar karşısındaki üstünlüğüdür.

- ✓ **Doğrudan Uygulanabilirlik:**

Düalist teori, uluslararası hukuk ile ulusal hukukun birbirinden bağımsız iki ayrı hukuk düzeni olduğunu, uluslararası hukukun ulusal hukukta geçerli olabilmesi için 2. Bir işlemin (inkorporasyon normu) tesis edilmesi gerektiği fikrine dayanır.

(Bir uluslararası ant. kendiliğinden ulusal hukuk içinde hak ve yükümlülük kaynağı oluşturamıyorsa, düalizm vardır).

Monist teori: Tüm hukuku, ortak bir sistem olarak değerlendirmekte ve uluslararası ve ulusal hukukun bir bütün olduğu fikrini savunmaktadır.

-Geçerli olarak imzalanmış bir u.a. antlaşma, doğrudan ulusal hukukta geçerlilik kazanır, ikinci bir işleme gerek yoktur. İki hukuk çatışırsa, uluslararası hukuk geçerli olur.

-Adalet Divanı, Topluluğun doğasına, monist görüşün uygun olduğunu savunur.

-Doğrudan uygulama, AB kurumları kararlarının, yayınlanmasından başlayarak üye devletlerden kendiliklerinden hüküm doğurmasıdır.

- ✓ **Doğrudan Etki:** Doğrudan uygulanabilirlik, iç hukukta ayrıca bir düzenleme yapmadan AP normlarının iç hukuka entegre olması demektir.

Doğrudan etki ise, AB normunun self-executin (kendi kendine uygulanabilirlik) karakterine ilişkindir. Her kişinin mahkemeden AB normlarının kendisine uygulanmasını istemesi ve ulusal mahkemenin de gereğini yapması anlamına gelir.

-Birlik hukukunun bireyler tarafından ulusal mahkemelerde ileri sürülebilmesini sağlayan doğrudan etki ikiye ayrılır:

-Dikey doğrudan etki: Devlet-birey arasındaki ilişkilerde AB normunun birey tarafından devlete karşı ileri sürülebilmesidir.

-Yatay doğrudan etki: AB normlarının bireylerarası ilişkilerde ileri sürülmesidir.

-Üye devlet otoritelerine karşı bütün AB düzenlemeleri doğrudan etkiyle ileri sürülebilirken (dikey etki), kişilere karşı sadece bazı düzenlemelerinin bu özelliği ileri sürülebilmektedir.

-Uluslararası hukukta, doğrudan etki ilkesinin yokluğu genel kural, varlığı istisnadır. Oysa, hukukun birincil ve ikincil kurallarının pek çoğunun doğrudan etki özelliği vardır.

-Bir kurucu antlaşma metninin doğrudan etki yaratabilmesi için 3 koşulun yerine gelmesi gerekir:

- I. Anlaşma normu açık ve kesin olmalı,
- II. Koşul içermemeli
- III. Üye devlette uygulanması için ulusal düzenlemeye gerek olmamalı

- Hem dikey, hem yatay doğrudan etkiye sahip kurucu antlaşma hükümleri. (Hem bireylere, hem devletlere karşı ileri sürülebilen tam olarak doğrudan etkiye sahip kurucu ant. maddeleri)

- ❖ Üye devletlere arasında ithalata ilişkin miktar kısıtlamaları ve eş etkili tüm tedbirlerin yasaklanmasına ilişkin madde
- ❖ İşçilerin serbest dolaşımına ilişkin madde
- ❖ İş kurma serbestisine ilişkin madde
- ❖ Teşebbüsler arası anlaşmalar ve hakim durumu kötüye kullanmasına ilişkin madde

❖ Birlik içinde hizmet sunma serbestisine ilişkin madde.

-**Sadece dikey** doğrudan etkiye sahip kurucu antlaşma hükümleri (Bireylerin sadece devletlere hak iddiasında bulunduğu)

- ✓ Uyrukluktan kaynaklanan nedenlerle yapılan her türlü ayrımcılığın yasaklanmasına ilişkin madde
- ✓ Malların Serbest dolaşımına ilişkin madde
- ✓ Üye devletler tarafından yapılan devlet yardımlarının komisyona bildirimine ilişkin madde.
- ✓ Ticari nitelikli devlet tekellerine ilişkin madde
- ✓ Diğer üye devletlerin ürünlerine ayrımcı vergi uygulamasına ilişkin madde.

-**Doğrudan etkiye sahip olmayan** antlaşma maddeleri. Bireylerin hak iddialarına dayanak teşkil etmemektedir. Üye devletlerle AB arasındaki ilişkileri düzenleyen kurumsal nitelikteki hükümler bunlara örnektir

- ❖ Topluluğun amaçlarına ilişkin madde
- ❖ Üye devletlerin dürüst işbirliği yükümlülüklerine ilişkin madde
- ❖ Birliğin çevre politikasına ilişkin madde
- ❖ Tüketicinin korunmasına ilişkin madde

-Doğrudan etki prensibinin antlaşmalar dışında, ikincil mevzuatta da karşılığı vardır.

- ❖ **Tüzük:** Tümüyle bağlayıcıdır, doğrudan etki özelliği mevcuttur. Divan, bunu **Politi** kararıyla teyit etmiştir.
- ❖ **Yönerge:** Hukuki etki için ulusal düzenleme gerektiren yönergelerin, doğrudan uygulanırlığı sorunlu olduğundan doğrudan etkisi de sorunludur. Divan belli koşullarda doğrudan etkiye sahip olduğunu kabul etmiştir. (**Van Gend en Loos kararı**)

-Yönergelerin doğrudan etkililiğinin özel koşullarını saptayan Ratti kararının dayanağı, kimse kendi hatasından yararlanamaz ilkesidir.
Dolayısıyla, doğrudan etkililik iki koşula dayandırılır:

1. Yönergede öngörülen yükümlülük koşulsuz ve açık olmalı
2. Yönergenin Öngörülen süre içinde iç hukuka aktarılmış olmalı

-Divan'ın **Marshall** kararı ise, yönerge hükümlerinin devlet-birey arasındaki dikey ilişkide geçerli olacağı, bireyler arasındaki yatay ilişkide geçerli olamayacağı savunulmuştur.

❖ **Karar:** Doğrudan etki bakımından kararlar ikiye ayrılır: Kişilere yönelenler, üye devletlere yönelenler.

-**Kişilere yönelik kararlar:** Tam olarak doğrudan etkiye sahiptirler. Çünkü hem üye devletlere (dikey etki) hem diğer bireylere (yatay etki) karşı ileri sürülebilir.

-**Üye devletlere yönelen kararlar:** Divana göre, bu tür kararlar, dikey doğrudan etkiye sahip olup, sadece üye devletlere karşı ileri sürülebilir.

-Birliğin üçüncü devletlerle ve uluslararası örgütlerle yaptığı antlaşmaları, Birlik hukukunun bir parçası kabul edilir. Divan, bu tür antlaşmaların bazı hükümlerine belli şartlarda doğrudan etki tanımıştır.

AB Hukukunun üstünlüğü (Önceliği)

-Adalet Divanı, **Costa/E.N.E.L** kararında, birlik hukukuyla ulusal hukukun çatışması halinde, Birlik hukukunun esas alınacağına hükmetmiştir. AB hukukunun üstünlüğü, kendisiyle çatışan iç hukuk kurallarının uygulanmasını durdurma anlamına gelir.

-Kabul edilip yürürlüğe konulan Topluluk hukuk normu, daha sonra bu normla bağdaşmayan bir iç hukuk normunun kabulünü önleyici etki yaratır.

-Bu prensip, tüm üye devletlerde hukuk alanında uygulama birliğini oluşturmayı da amaçlar. Üstünlük prensibi, AB kurallarının bağlayıcı ve doğrudan uygulanır niteliğiyle de ilişkilidir.

-Birlik hukuku, bununla bağdaşmayan norm anayasa kuralı bile olsa, AB hukukuna üstünlük tanınır.

Sonuçları:

-**Simmenthal** kararında, Topluluk kurallarının, yürürlüğe girdikleri andan itibaren ve yürürlükte oldukları süre içinde, bütün üye devletlerde yeknesak bir şekilde etkilerini tam olarak göstermeleri gerektiği belirtilmiştir.

-**AB Normundan önce** var olan ve AB normuyla uyuşmayan iç hukuk normu, AB normuyla birlikte uygulanmaz hale gelmektedir.

-AB normundan sonra ortaya çıkan, AB normuyla çatışan iç hukuk normunun, yasal bir etkinlik kazanması, topluluk hukuku tarafından engellenmektedir.

-Yani, Birlik normlarıyla çatışan yeni ulusal hukuk kuralları ortaya çıkarılamaz; Birlik kurallarıyla uyumlu olmayan önceki ulusal hukuk normları kendiliğinden uygulanmaz hale gelmektedir.

-AB hukukunun uygulayıcısı olarak ulusal yargıç, AB hukuku normlarına tam etkililiği sağlamak için ulusal normları bir kenara bırakmakla yükümlüdür.

-**Factortame** kararında ise, Divan, AT hukukuna aykırı ulusal normun yalnızca göz ardı edilmesi değil, ulusal mahkemenin yürütmeyi durdurma kararı verebileceğini ve iç hukukta bunu engelleyen bir yasanın bulunması durumunda da bu yasanın uygulanmaması gerektiğini belirtmiştir.

-AB'nin getirdiği dürüst işbirliği prensibi, ulusal mahkemelerin, bireylerin AB Hukukundan kaynaklanan haklarını korumaları gerektiğine dayanır.

-**AB hukukundan kaynaklanan hakların korunması ve zararların telafisi**, Divanın ilkeleri ışığında **ulusal mahkemeler aracılığıyla sağlanmaktadır**.

-Birlik hukukundan kaynaklanan hak ve menfaatlerin, ulusal düzeydeki yargısal başvuru imkanlarının kullanılarak korunmasına, **ulusal hukukun özerkliği ilkesi** denir. Yani, davada uygulanacak usul ve sonuçta verilecek hukuki korumasına, üye devletin mahkemesi karar verir.

-Bireyler, iç hukuktaki mevcut hukuki korumadan, Birlik normları söz konusu olduğu zaman da herhangi bir özel düzenlemeye gerek olmaksızın yararlanma olanağına sahip kılınmışlardır.

-Divan, ulusal hukuk düzeni özerkliğinin çerçevesini iki ilkeyle açıklar:

- ✓ **Denge İlkesi:** Birlik hukukundan kaynaklanan davalar, benzer içerikteki ulusal hukuk davalarına oranla daha ağır usul koşullarına bağlanamaz.
- ✓ **Etkililik İlkesi:** Ulusal hukukun usule ilişkin kuralları, Birlik hukukundan kaynaklanan hak ve menfaatlerin kullanımını uygulamada daha zor veya imkansız hale getirmemelidir.

Üye devletlerin tazminat sorumluluğu

-**Devletin tazminat sorumluluğu prensibiyle** Divan, AB hukukunu ihlal eden üye devlete, ulusal mahkemeler aracılığıyla bir yaptırım uygulamaya çalışmaktadır. (**Francovich kararı**) Amaç, üye devletin AB hukukunu doğru ve etkili bir şekilde uygulamasını sağlamaktır.

AB HUKUKUNDA YARGISAL DENETİM

-ATAD/ABAD'ın yargı yetkisi, toplulukların kurumlarının yetkilerinin sınırlılığı ilkesi çerçevesinde antlaşmaların öngördüğü konularda ve kapsamdadır.

-ABAD, yargı yetkisini, kişinin irade bildirimine gerek olmaksızın kullanır. Bu yönüyle Uluslararası Adalet Divanı'ndan farklılaşarak, zorunlu yargı yetkisi olan ulusal yargı organlarına benzer.

-Ulusal mahkemeler, AB Hukukunu genel anlamda uygulayan yargı yerleridir. AB hukuk düzeninde davalar 3 amaç etrafında gelişir:

- ✓ Birlik kurumlarının işlemlerini denetlemek: İptal, hareketsizlik, tazminat, personel davaları)
- ✓ İlke olarak Komisyon tarafından açılan davalarla, üye devletlerin Antlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirilmesini denetlemek
- ✓ AB mevzuatında yorum birliği ve Birlik hukukunun bütün üye devletlerde aynı şekilde uygulanmasını sağlamak

-AB'nin yargısal denetimi, genel olarak hukuki denetim davaları ve tazminat davaları olarak incelenir.

Hukuki denetim Davaları

-Adalet Divanı, normların hukuka uygunluk denetimini iptal ve hareketsizlik davaları aracılığıyla yapar:

1-) İptal Davası:

İptal davasıyla, Birlik tasarrufları, geçerlilik ve hukuka uygunluk açısından Divanın yargı denetimi altına alınmıştır. Divan, yasama, Konsey ve Komisyon ve AP'nin tasarruflarını denetler.

-Bir tasarrufun iptal davasına konu olması için; birlik tasarrufu olması, bağlayıcı ve hukuki etki doğurması şartlarını taşıması gerekir.

İptale konu olabilecek **Birlik tasarrufları:**

- ✓ Konsey ve Komisyon tasarrufları
- ✓ Konsey ve Parlamento'nun ortak karar usulüyle kabul ettiği tasarruflar
- ✓ Avrupa Konseyi tasarrufları
- ✓ AP'nin 3. Kişiler bakımından hukuki etki doğuran tasarrufları
- ✓ Avrupa Merkez Bankası'nın tasarrufları
- ✓ Sayıştay tasarrufları

→→ Ortak dış ve güvenlik politikaları çerçevesinde kabul edilen tasarruflar, AB yargı yerleri önünde iptal davasına konu olamaz.

Bağlayıcı tasarruflar; ABAD, niteliği ve şekli ne olursa olsun, hukuki etki doğuran tüm Birlik tasarruflarına karşı iptal davası açılabileceğini kabul etmektedir.

Bağlayıcılığı olmayan karar, tavsiye ve görüşler hakkında iptal davası açılmaz.

-Birlik tasarrufları, Divan tarafından geniş yorumlanmakta, adlarına göre değil, içeriği, özü ve hukuksal niteliğine göre değerlendirmektedir.

-Üye devlet, yetkisizlik, esaslı şekil kurallarının ihlali, antlaşmaların ihlali iddialarıyla iptal davası açabilir. Sayıştay, Avrupa Merkez Bankası ve Bölgeler Komitesi ise, sadece kendi yetkilerini korumak amacıyla aynı şartlar dahilinde dava açabilir.

-Gerçek veya tüzel kişiler de belli tasarruflara karşı, çıkarlarının doğrudan ihlal edilmesi şartıyla iptal davası açabilir. Gerçek ve tüzel kişi kavramına, sirket, dernek, meslek grupları, bölge ve yerel idareler girmektedir.

-Gerçek ve Tüzel kişilerin iptal davası açabileceği tasarruflar:

- ✓ Gerçek veya tüzel kişiye yöneltilmiş bireysel tasarruflar
- ✓ 3. Kişilere yöneltilmiş tasarruflar

-Tüzüğün iptal davasına konu olabilmesi için, genel ve soyut nitelikte olmaması, ilgili gerçek veya tüzel kişiyle ilgili bir tasarruf içermesi gerekir. Sonuçta gerçek-tüzel kişinin dava açabilmesi için doğrudan ve şahsi olarak ilgili olmaları gerekir.

→ Doğrudan İlg: Tasarrufun ili kişinin hukuki durumu üzerinde etki doğurmasıdır. Tasarrufun kendiliğinden olması, düzenlemeye ihtiyaç duymaması gerekir.

→ Şahsi İlg: Kişisel menfaatin zedelenmesidir.

-Esas olarak, anti-damping, birleşme, hakim durumun kötüye kullanılması, devlet yardımları gibi alanlardaki tasarruflar, gerçek ve tüzel kişilerin iptal davalarına konu olmaktadır.

-Davanın açılabilmesi için, ilgili kişinin, Birlik tasarrufuyla menfaatinin zedelendiğini ispat etmesi gerekir. Bu menfaat, gerçekleşmiş ve güncel olması gerekir. Geleceğe dönük menfaat iddiası için ise, koşul, davacının zararın kesin olması ve hipoteze dayalı olmaması gerekir.

-Davanın açılma süresi, tasarrufun yayımlandığı, tebliğ edildiği veya haberdar olduğu tarihten itibaren 2 aydır. Bu süre hak düşürücüdür. Zamanında açılmayan tasarruf kesinlik kazanır.

-Dava açma süresinin kısıllığının yaratacağı sıkıntıları gidermek adına taraflara **hukuka aykırılık def'i (exception dillegalite)** hakkı tanınmıştır. Bu şekilde, dava süresi geçmiş olduğu için iptali istenemeyen hukuka aykırı tasarrufların engellenmesi amaçlanır.

-Lizbon Antlaşmasından önce sadece Tüzük için bu yol işletilebiliyordu. Ancak, Divan içtihadıyla, aynı etkiyi doğuran bütün tasarruflara karşı hukuka aykırılık def'u yoluna başvurma imkanı getirildi.

-Bu imkan gerçek ve tüzel kişiler için açık biçimde kabul edilirken, üye devletler için üstü kapalı kabul edilmektedir.

-Hukuka aykırılık def'inde verilen karar, iptal değil, sadece tasarrufun taraflara uygulanamazlığını sağlayabilir. Yani, ilgili organların hukuka aykırılığı gidermesi gerekecektir.

-İptal sebepleri:

- ✓ **Yetkisizlik** : Kamu düzenini ilgilendirir, yargıç resen inceler.
 - Birliğin Yetkisizliği → Birliğin üye devletin yetki alanına tecavüzü
 - Birlik Kurumlarının Yetkisizliği → Tasarrufun, Birlik içindeki yetkili kurullarca yapılmaması
 - Tasarrufun etkisi, birlik hakimiyeti dışındaki coğrafik alanda etki doğurması,
 - Yetki kullanımı için belirlenen sürenin dışında tasarrufun yapılması da iptal sebebidir.
- ✓ **Esaslı Şekil kurallarının ihlali**: Resen incelenir. Tasarruflarda zorunlu usul ve şekil şartlarının ihlali. (Tüzük yönergenin gerekçesiz olması)
 - Bir tasarrufta ilgili kurumun görüşünün alınmaması
- ✓ **Antlaşmaların ihlali veya antlaşmaların uygulanmasına ilişkin herhangi bir hukuk kuralının ihlali**
- ✓ **Yetkinin kötüye kullanılması (yetki saptırması)** : Birliğe verilen yetkilerin amaçları dışında kullanılması, yetkinin kötüye kullanılması. İspatı, davacıya aittir.

İptal kararının etkileri

-ABAD'a açılan davalarda, şartlar gerektirirse yürütmeyi durdurma kararı verilebilir. Tasarrufun geçersizliğine (iptal) ve hiç yapılmamış sayılmasına da karar verebilir.

-Yargıç bazı durumlarda, hukuk boşluğu oluşmaması adına iptal edilen tasarrufun bir süre daha yürürlükte kalmasını kararlaştırabilir. İptal kararı kesin hüküm niteliğindedir. İptal edilen tasarruf, herkes için hükümsüzdür.(erga omnes)

-Ayrıca iptal geriye etkili olan bir karardır, kabul edildiği andan itibaren (**ex tunc**) hükümsüz kılar. (kısmi iptal olabilir)

-Divan, iptal edilen karar yerine yenisini koyamaz, kurumlara talimat, direktif veremez. İptal edilen tasarruftan zarar gören kişilere tazminata hükmedemez. Tazminat için ayrı bir dava açmak zorundadır.

-İptal davasının reddi, tasarrufa bir dokunulmazlık sağlamaz. Bu tasarrufa ilişkin, hukuka aykırılık def'i veya ön karar prosedürü uygulanabilir.

2-)Hareketsizlik (ihmal) Davası

Birlik kurumlarının Antlaşmalara aykırılık teşkil edecek şekilde harekete geçmeme durumlarını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Yani tasarrufta bulunma yükümlülüğünün gereğinin yerine getirilmemesi halinde bu ihlali tespitidir.

-ATA'ya göre Komisyon ve Konsey'in hareketsizlik durumlarına karşı dava açılıyordu. Maastricht Antlaşmasıyla AP, Lizbon Antlaşmasıyla Avrupa Konseyi, Merkez Bankası ve Birliğin diğer ofis ajansları da dahil edildi.

→→ Üye devletler, dava konusu tasarrufların bağlayıcılığına bakmadan ve ileri sürebilecekleri bir menfaat olmadan dava açabilirler. İlgili kurum harekete geçmeye davet edilmiş olmalıdır. Dolayısıyla dava açabilmek için;

- ✓ İlgili kurumun bir karar almaktan kaçınması
- ✓ Bunun antlaşmanın ihlalini oluşturması gerekir

→→Gerçek ve tüzel kişiler ise, ancak bağlayıcılığı olan tasarrufları dava konusu yapabilir. Ayrıca, iptal davasında olduğu gibi, muhatabı oldukları veya kendilerine doğrudan ve bireysel olarak ilgilendiren tasarruflara karşı ihmal davası açabilirler.

Hareketsizlik davası, iki aşamadan oluşur:

I. İdari Aşama: Kurumları harekete geçmeye davet etme zorlama aşamasıdır. Karar almaktan kaçınan organ, hareketsizliği bırakmaya yazılı olarak davet edilir. 2 ay beklenir. Hareketsizliğin telafi edilebileceği bir aşamadır.

II. Uyuşmazlık Aşaması: 2 aylık sürede harekete geçmeyen organa karşı, yine 2 ay içinde Divan önünde ihmal davası açılır. Harekete geçmemenin tespitine yöneliktir. Kurum hareketsiz kaldığı gibi, cevabı belirsiz olduğu hallerde de bu yola başvurulabilir.

-Dava sonrası kurum harekete geçerse, dava reddedilir.

-İlgili kurum, davacının beklediğinden farklı biçimde harekete geçerse ihmal davası değil, iptal davası açabilir.

-Divan ihmal davasında ancak ilgili kurumun hareketsiz kaldığını tespit edebilir, ona direktif talimat veremez. Buna karşı ilgili kurum, Divanın kararı doğrultusunda antlaşmaya uygun tasarrufta bulunmak zorundadır.

Tam Yargı Davaları

Tam yargı davasında yargıç;

- ✓ Birlik tasarrufunu iptal edebilir
- ✓ Yanlış bir değerlendirme varsa, tasarrufu değiştirebilir.
- ✓ Zararın tazminine karar verebilir.

-Divanın yetkisi, dava konusu tasarrufun sadece hukuka uygunluğunu değil, davacının hakkının zedelendiğinin tespiti halinde, doğan zararın tazminine de karar verebilir.

-Kurucu antlaşmalar, Birlik kurallarını ihlal eden gerçek-tüzel kişilere idari para cezası yaptırımını içermektedir. (Avrupa Merkez Bankası'nın bankacılıkla ilgili verdiği cezalar vs)

-Sonuç olarak Divan, hukukilik açısından olabileceği gibi, elverişlilik ve /veya hakkanîyet yönünden de değerlendirme yapar. Cezayı kaldırmak değiştirmek konusunda sınırsız yetkisi vardı.

Zararı Tazmin davaları

-Birliğin tazminat sorumluluğu, tasarruf ve eylemlerden olduğu gibi sözleşmelerden de doğmaktadır.

1-) Sözleşme (Akit) dışı sorumluluk davaları:

-AB kurumları veya çalışanlarının görevlerini yerine getirirken, neden oldukları zararları haksız fiil –sözleşme dışı sorumluluk kapsamında tazmin ederler.

-Birliğin işlem ve eylemlerinden zarar gördüğünü ileri süren her gerçek-tüzel kişi, uyuşuna bakılmaksızın tazminat isteyebilir. Üye devletler de bu yola başvurabilir.

-Dava, tazminata konu olayın, işlemin üzerinden 5 yıl geçtikten sonra zamanaşımına uğrar. Gerçek-Tüzel kişiler mahkemede, üye devletler ise Divan'da dava açabilir.

-Birliğin sorumlu tutulabilmesi için 3 şartın gerçekleşmiş olması gerekir.

I. **Birliğe yüklenebilen kusurlu bir davranış:** Zararı meydana getiren davranış, Birlik kurumları veya çalışanlarından kaynaklanmalıdır. Üye devletlerin zararlarından Birlik sorumlu değildir.

- Üye devlet, Birliğin bir düzenlemesini yanlış uygularsa, kendisi sorumlu
- Birliğin hukuka aykırı düzenlemesine dayanarak, doğru bir uygulama yapan devlet, Birlik aleyhine dava açabilir.
- Üye devlet ile Birliğin kusurlarının **birikmesi** sonucu zarar oluşuyorsa, önce ulusal mahkemede devletin sorumluluğu, sonra Divan tazminat talebiyle Divan'a gidilebilir.

-Birlik davranışının hukuka aykırı tasarruf ve ihmallerden oluşmalı.

-Tazminata hükmedilmesi için, Birlik kuralının, **ciddi, ağır ve aşikar** nitelikte ihlal edilmiş olması gerekir.

-**Bergaderm** davasında Divan, tasarrufun ciddi ihlali aranmıştır.

-Takdir yetkisinin geniş olduğu alanlarda → Kural ciddi düzeyde ihlal edilmeli
Takdir yetkisinin az olduğu alanlarda → Kuralın sadece ihlali yeterli.

II. **Zarar:** Tazminat talebinde bulunulabilmesi için bir zararın oluşması gerekir. Zararın, yoksun kalınan kar da dahil maddi veya manevi zarar şeklinde olması önemli değildir. Öngörülebilir, pek yakın zararlar kabul edilir.

III. **İllyet Bağı:** Eylemle meydana gelen zarar arasında illyet bağı olmalı. Yani Zararın, doğrudan kurumların veya çalışanlarının tasarruflarından doğması gerekir. Zarar, 3. Kişi veya davacı tasarrufundan doğarsa, ulusal mahkemelere başvurulur.

2-) Sözleşmeye (Akit) Dayanan Sorumluluktan doğan tazminat davası

Avrupa Birliğinin taraf olduğu sözleşmelerde doğan uyuşmazlıklarda, **Divan, ancak sözleşmeye konan tahkim şartıyla yetkili olur.**

-Divana açık yargı yetkisi tanıyan bir koşul yoksa, Birliğin taraf olduğu sözleşmelerden doğan ihtilaflarda, üye devlet mahkemeleri yetkilidir. Uygulanacak hukuk, tarafların iradeleriyle belirlenir. Genelde, ulusal hukuk benimsenir.

3-)Personel Davaları

Divan, Birlik ve çalışanları arasındaki her türlü uyuşmazlığa bakmaya yetkilidir. Çalışan, uyuşmazlıkta, öncelikle idari yolu tüketmeli, kendisini atayan makama dilekçeyle başvurmalı.

-Açıkça olumsuz yanıt verilmesi halinde 3 ay içinde dava açılabilir. Talebin reddedilmiş sayılması için 4 ay sessiz kalmış olması gerekir. 4 aylık sürenin dolmasından itibaren 3 ay içinde dava açılabilir.

Üye Devletlerin Yargısal Denetimi: İhlal Davası

-İhlal davası, bir üye devletin, Antlaşmalardan doğan yükümlülüklerini yerine getirmediğini Divan kararıyla tespit etmeyi amaçlamaktadır.

-İhlal davası, AB hukukuna özgü bir davadır, uluslararası hukukta benzeri yoktur.

-Divanın hukuka aykırı tasarrufu iptal etme veya emir verme yetkisi yoktur. (AB'nin federal devlet olmadığının teyidi)

-İhlal, üye devletin yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumudur. İhlal davası, Antlaşmaların ihlalinin yanı sıra, organların çıkardığı yazılı-yazılı olmayan tüm Birlik hukuku ihlalinde açılabilir.

-Uygulamada, ihlal davalarının büyük çoğunluğu, direktiflerin zamanında iç hukuka aktarılmaması nedeniyle açılmaktadır. Bu ihlaller;

- ✓ Direktifin iç hukuka aktarılmaması,
- ✓ Eksik aktarım,
- ✓ Birlik hukukuna aykırı düzenlemenin muhafazası,
- ✓ İç hukuka aktarım düzenlemelerinin Komisyona bildirilmemesi

-İhlal davası, sadece üye devletlere açılabilir. İhlal, devletin herhangi bir organı tarafından gerçekleştirilmiş olabilir.

-İhlalin meydana gelmesi için, söz konusu durumun bir devlete zarar vermesi veya ortak pazara olumsuz etki yapması gerekmektedir.

-Birlik yükümlülüğünün imkansızlığını gerekçe gösteren devletin, dürüst işbirliği prensibi gereği, söz konusu zorlukları Komisyona sunmuş olmalıdır.

Dava Prosedürü:

-Komisyon, bir üye devletin Antlaşmalar gereğince üzerine düşen yükümlülüklerden birini yerine getirmediği kanısına varırsa, bir menfaati olmasa bile prosedürü

başlatabilir. Komisyon prosedürü, resen veya bir üye devletin şikayeti üzerine başlatabilir.

-Üye devletler de bu prosedürü başlatabilir. Bunun için öncelikle idari ön usul incelemesini yürütecek olan Komisyona başvurması gerekir. Üye devletin menfaatinin bulunması şartı yoktur.

-Komisyonun yürüttüğü idari inceleme, çekişmeli olduğundan, suçlanan üye devletin görüşleri alınır. Komisyon, savunma üzerine incelemeyi askıya alabilir, bu devletin ihlale son verip durumu düzeltmesi nedeniyle ihlalin ortadan kalktığına karar verebilir.

-Suçlanan devletin açıklamaları tatmin edici bulunmazsa, Komisyon, ihlalin gerçekleştiğini tespiti yarayan maddi ve hukuki sebepleri içeren gerekçeli görüşünü hazırlar. Görüşte, ihlalin belirli sürede sona erdirilmesi isteği yer alır. (Bağlayıcı değil)

-Bu çağrıya rağmen ihlal devam ederse komisyon; prosedür üye devletçe yapılmışsa bu üye devlet, Divan'a başvurur. İdari aşama biter, yargısal aşamaya geçilir.

-**Yargısal aşamada, ihlal tespiti yapılır. İhlal başvurusu, tam yargı davasıdır. Bu dava, ön usulde belirlediği şekliyle ihlalin olup olmadığını tespit etmeyi amaçlar. İspat yükü başvuran otoriteye aittir.**

-Suçlanan devlet, ön usul aşamasında ihlale son verirse başvuru kabul edilmez. Ancak, dava açıldıktan sonra karardan önce, ihlal son bulsa da yargılama devam eder.

-Divan, kararında ihlali tespit ettiği gibi, söz konusu devlete ihlali kaldırma zorunluluğu da yükler. Bu durumda ilgili devlet, ihlali oluşturan düzenlemeyi veya uygulamalı kaldırmak ve zarara uğrayanlara tazminat ödemekle yükümlü olur.

-Divan karar verirken, komisyon veya üye devletin hukuki sebep ve delillerine bağlı değildir. Verdiği karar tespit kararıdır. (declaratoire) Karar üzerine ilgili devletin alacağı tedbirlerle ihlale son vermesi gerekir.

-Önlemlerin yaşama geçirilmesinde son yetki ve yükümlülük, ilgili üye devlete bırakılmaktadır. Divan kararı, ulusal makamlar için, Birlik hukukuna aykırı iç hukuk düzenlemişini uygulamama yükümlülüğünü getirmektedir.

-Divan kararına rağmen ihlal devam ederse, üye devlete karşı yeni bir dava açılabilir. Para cezası gündeme gelebilir. Divan, para cezasını 3 kritere göre belirler: ihlalin ciddiliği, süresi ve para cezasının caydırıcı etkisi

-Divan karara uymayan devlete maktu bir tutar (somme forfaitaire) veya para cezası (astreinte) ödemesine çarptırabilir. İhlal kalıcı hale gelirse iki ceza birden uygulanır.

Ulusal Yargı Kararlarının AB Hukuk açısından denetimi: Ön karar Prosedürü

-Kurucu antlaşmalar, AB mevzuatında yorum birliği ve Birlik hukukunun bütün üye devletlerde aynı şekilde uygulanmasını sağlamak için Birlik hukukunun yorumu konusunda karar verme yetkisini ön karar mekanizması çerçevesinde münhasıran ABAD'a tanımıştır.

-Birlik hukukunda uygulama birliğini amaçlayan önkarar prosedürü, Nice Antlaşmasıyla ilk derece mahkemesiyle de ilişkilendirilmiştir.

-Amsterdam antlaşması, vize, sığınma, göç ve serbest dolaşım konularında ön karar prosedürünü getirirken, bazı sınırlamalar getirmişti. Buna göre,

- ✓ ATAD'a önkarar başvurusu, kararlarına kanun yolu kapalı ulusal yargıya tanınmaktaydı
- ✓ Kamu düzeni ve iç güvenlikle ilgili düzenlemelerde ATAD'a karar yetkisi tanınmamaktaydı.

-Lizbon Antlaşmasıyla, bu sınırlamalar hemen hemen tamamen kalktı. Bu antlaşmaya göre, ABAD'a özgürlük, güvenlik ve adalet alanında da ön karar yetkisi ve ihlal başvurusu hakkı tanındı.

-Ön karar mekanizmasının işleyişi:

- ✓ Ulusal bir mahkeme önünde açılmış bir dava olmalı
- ✓ Davanın hükme bağlanması için Birlik kuralının yorumlanması veya geçerliliğinin tespitini, ulusal mahkemenin ön sorun olarak kabul etmesi
- ✓ Ön sorunun Divan'a götürülmesi ve gelecek yanıtın beklenmesi
- ✓ Gelen cevaba göre asıl sorunun çözüme kavuşturulması

-Yani, ulusal mahkemelerin Birlik hukukunun yorumu ve Birlik tasarruflarının geçerliliği konusundaki sorunu kendi başlarına çözüme yetkileri yoktur. Bu yetki, ön karar ile ABAD'a verilmiştir.

-Divan, ulusal hukuk yorumu yapmaz, bu ön karar dışındadır. Yorumu yapılacak mevzuatlar şunlardır:

1. Antlaşmalar:

- ✓ Kurucu antlaşmalar (protokol, mektuplar, nihai senetler)
- ✓ Kurucu antlaşmaları değiştiren antlaşmalar
- ✓ Tamamlayıcı antlaşmalar
- ✓ Katılma antlaşmaları

2. **İkincil Hukuk tasarrufları:** Konsey, komisyon, parlamento, Adalet divanı ve diğer birlik organlarının tasarrufları, ön karar başvurusunun konusu olabilir.

3. **Birliğin Taraf olduğu uluslararası antlaşmalar:** Divan, ön kararla Birliğin yaptığı uluslararası antlaşmaları yorumlar. Ayrıca, AB ile 3. devletler arasında yapılan antlaşmalarda, öngörülen yetkili organ kararları, ilgili antlaşma hükümleriyle eş değer kabul edilir.

4. **Üye devletler arasındaki sözleşmeler (convention):** AB'nin taraf olmadığı bazı antlaşmalar, AB hukukunun kaynağı sayılmaz. Üye devletler tarafından yapılan bu antlaşmalar konulan bir şart veya eklenen bir protokol ile Adalet divanının ön karar kapsamına alınabilir.

-**Önkarar başvurusu, sadece ulusal yargı organları tarafından yapılabilir. Ancak, ulusal hukuka mahkeme olmadığı halde, Divan kriterlerini karşılayan merciler ön karar başvurusu yapabilir.** Divanın bu kriterleri şunlardır:

- ✓ Mevzuatla kurulması
- ✓ Sürekliliği
- ✓ Bağımsızlığı
- ✓ Kararının bağlayıcı olması
- ✓ Kararını hukuk kuralına göre vermesi
- ✓ Çekişmeli bir yargılama olması

(Debus kararında, yargılama çekişmeli olmadığı halde ön karar başvurusu kabul edildi)

-Divan, yargılama işlevi olan idari makamları mahkeme olarak kabul tanımaktadır. İlk derece, istinaf, temyiz ve yüksek yargı yerleri ön karar başvurusu yapabilir. Buna karşın hakem mahkemeleri yapamaz.

-Önkarar başvurusu konusunda ulusal mahkemelere geniş bir taktir hakkı verilmiştir. **ulusal yargıç Birlik kuralıyla ilgili şüpheyi düşüğünde resen Divan'a başvurabilir.** (Somut norm denetimine benzetilebilir)

-**Dava tarafları bu başvuruyu yapamaz, yargıcın başvuru yapmasını zorlayamaz.**

-Kararları aleyhine üst yargıya temyiz olanağı olan mahkemeler(kararları kesin olmayanlar), ön karar başvurusu konusunda taktir hakkına sahiptir. Buna karşın, temyiz imkanı olmayan mahkemeler (kararı kesin olanlar), önkarar başvurusu yapmak zorundadır.

-Yüksek mahkemelerin ön karar başvurularının yoğunluk göstermesi üzerine, önce **Da Costa Kararı**, ardından da **cate clair** doktrinini gündeme getiren **CILFIT** kararıyla, bu yükümlülüğe esneklik getirilmiştir. CILFIT kararına göre, zorunlu başvuruyla

yükümlü mahkeme, eğer birlik hukuku çok açık ve net ise, bu zorunluluk kaldırılmıştır. Bu kararda, 2 durum için başvuru zorunluluğu kalkmıştır:

- ✓ Başvuru konusuna ilişkin divan daha önce bir karar almışsa
- ✓ Sorunu çözmeye yetecek kadar Birlik hukukunun açık olması

-Ancak, **Foto-Frost** kararında, niteliği ne olursa olsun, ulusal mahkemeler Birlik hukukunun geçerliğini inceleyemez.

-Divan, sorulan sorunun uyuşmazlık yerine varsayımsal olgulara dayanması durumunda, başvuruyu reddeder. **Foglia kararlarında**, sanal ve varsayıma dayalı soruların ön karara konu olamayacağı belirtilmiştir.

Lizbon Antlaşmasının AB yargı sistemine getirdiği yenilikler:

- ✓ Adalet Toplulukları Adalet Divanı (**ATAD**), Avrupa Birliği Adalet Divanı (**ABAD**) adını aldı
- ✓ Üye devletlerin **hakimleri atamadan önce**, bunların uygunluğu-konusunda **komiteye başvurarak görüş isteme zorunluluğu getirildi**
- ✓ Adalet Divanının yetkileri genişletildi. **Özgürlük, güvenlik ve adalet alanında** ABAD'a genel bir yetki tanındı.
- ✓ Temel Haklar Şartı, Antlaşmalar gibi **bağlayıcı kılınarak**, hukuki değer atfetmiştir.
- ✓ **Bölgeler Komitesi ve Ulusal Parlamentolara dava açma hakkı tanındı.**
- ✓ **Gerçek ve Tüzel kişilerin Divan'a başvuru olanakları genişletildi.**

~ 2017

Not: Her soru eşit puana sahiptir, sınav süresi 35 dakikadır. Başarılar...

S.1. Avrupa Birliği'nin tüm politikalarının tek çatı altında toplanıp, Avrupa Birliği'nin üç sütunlu yapısının birleştirildiği antlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Nice b) Maastricht c) Lizbon d) Amsterdam e) Roma

S.2. Aşağıda sayılanlardan hangisi Avrupa Birliği hukukunun temel kaynaklarından biri değildir?

- a) Birincil Mevzuat
b) Uluslararası örf ve adet hukuku
c) Hukuk genel ilkeleri
d) Uluslararası antlaşmalar
e) İkincil Mevzuat

S.3. Avrupa Birliği hukuku bağlamında tüzüklerle ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) Tüzükler kural olarak genel uygulama alanına sahiptir.
b) Tüzükler sadece ulaştırılması gereken sonuçlar bakımından bağlayıcı özelliğe sahiptirler.
c) Tüm üye devletler bakımından doğrudan uygulanırlar.
d) Bazı tüzükler AB kurumlarına ve üye devletlere uygulamaya yönelik düzenleme yapmalarını empoze edebilir.
e) Tüzükler aracılığıyla haklar doğabileceği gibi çeşitli sorumluluklar da üye ülkelere yüklenebilir.

S.4. Avrupa Birliği Hukukunda yer alan Direktifler(Yönerge) ile ilgili olarak aşağıda sayılan bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) Yönergeler kural olarak üye devletlerin yasaları yerine geçmez.
b) Yönergeler ayrıntılı ve açık bir şekilde düzenlenirler.
c) Her yönergede üye devletlere iç hukuklarına ilgili yönergeleri aktarmak amacıyla belli süreler tanınmalıdır.
d) Üye devletlerin, yönergeleri tam ve doğru olarak iç hukuklarına aktarmaları gerekir.
e) Üye devletler, yönergeyi iç hukuka aktarmak için tercih ettikleri hukuki araçları AB Parlamentosa bildirmelidir.

S.5. Avrupa Birliği Hukuku ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) AB hukukunun ikincil kaynakları kural olarak geriye etkilidir.
b) Doğrudan uygulanabilirlik ilkesi AB Adalet Divanı içtihatlarıyla oluşturulmuştur.
c) Lizbon antlaşmasından sonra, muhatabı belli olmayan kararlarda AB hukuk düzenine dahil edilmiştir.
d) AB'nin yetkili hukuk organı Avrupa Birliği Adalet Divanıdır.
e) AB Hukuku, uluslararası hukuktan farklı bir hukuk düzenine sahiptir.

S.6. Avrupa Birliği hukukunun doğrudan uygulanabilirliğiyle ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) Doğrudan uygulanabilirlik uluslararası hukuk kaynaklı bir kavram olup geniş anlamda bu alandaki kuralların iç hukukta uygulanma koşullarıyla ilgilidir.
b) Bir uluslararası antlaşma belirli bir hukuk sistemi içerisinde hak ve yükümlülüklerin kaynağını oluşturamıyorsa dualizmden söz edilir.
c) Monist görüşe göre uluslararası hukuk ile ulusal hukuk birlikte bir bütünün parçalarını oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği Adalet Divanına göre Dualist görüş AB'nin doğasına en uygun görüştür.

Doğrudan uygulanabilir hukuki tasarrufların iç hukukta hüküm doğurmaları için herhangi bir tamamlayıcı iç hukuksal işleme gerek yoktur.

S.7. AİAD tarafından 1963 yılında vergi uyumuna ilişkin olarak alınan hangi kararla AB hukukunda doğrudan etki prensibi kabul edilmiştir?

- a) Van Gend en Loos b) Simmenthal c) Politi d) Van Duyn e) Costa Enel

S.8. AB hukukunda var olan doğrudan etki prensibiyle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- a) Kural olarak uluslararası antlaşmalar doğrudan etki özelliği taşımamaktadır.
b) Doğrudan etki kısaca, her kişinin mahkemeden AB normlarının kendisine uygulamasını istemesi ve ulusal mahkemenin de gereğini yapması anlamına gelmektedir.
c) AB normlarının bireyler arası ilişkilerde ileri sürülmesi dikey doğrudan etkiyi ifade eder.
d) Topluluk hukuku üye devletlerin kanunlarından bağımsız olarak, bireylere sadece yükümlülük öngörmekle kalmaz aynı zamanda onlara hukuki statülerinin bir parçası haline gelen hakları da tanıır.
e) Tüzükler gerekli koşulları taşımak kaydıyla doğrudan etkiye sahiptirler.

S.9. AB hukuku bağlamında iptal davasıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a) İptal davası ile birlik tasarrufları geçerlilik ve hukuka uygunluk açısından ABAD'ın yargı denetimi altına alınmıştır.
b) Kural olarak tavsiye ve görüşler iptal davası konusu dışındadır.
c) Bir tasarrufun iptalinin istenilmesi için birlik tasarrufu olmalı bağlayıcı olmalı ve hukuki etki doğurmalıdır.
d) İptal konusu işlem ilgiliye tebliğ edilmişse bu tarihten itibaren iki içinde iptal davası açılmalıdır.
e) Ortak dış ve güvenlik politikaları çerçevesinde kabul edilen tasarruflar da iptal davasına konu olabilmektedir.

S.10. I. Yetkisizlik II. Yetkinin Kötüye Kullanılması III. Eşitlik Kuralların İhlali IV. Antlaşmaların İhlali Yukarıda sayılan iptal nedenlerinden hangisi ya da hangilerinde hak resen araştırma yetkisi mevcuttur?

- a) Yalnız I b) I-III c) II-III-IV d) Yalnız IV e) I-II-III-IV

S.11. AB hukukunda haraketsizlik(İhmal) davasıyla ilgili olarak aşağıda sayılan ifadelerden hangisi doğrudur?

- a) İhmal davasını sadece Konsey ve komisyon açmaya yetkilidir.
b) İhmal davasının idari aşamasında 3 aylık süre içerisinde ilgili tutumunu belirlemiş olması gerekir.
c) Divan ihmal olduğunu tespit etmekle yetinmez ilgili k talimat ve direktif de verir.
d) Harekete davet edilen ilgili kurum, davacının beklediğinden tasarruf tesis etmesi veya açık bir şekilde talebi r durumunda ihmal davası açamaz.
e) Harekete davet edilen ilgili kurumun sessiz kalması r olduğu gibi cevabın belirsizliği durumunda ihmal davası a

S.12. I. İhlal başvurusu bir tam yargı davasıdır II. İhlal davası re'sen veya bir üye devlet veya kişinin şikayeti üzerine baş İdari aşama bittikten sonra komisyonun divana başvurma vardır. IV. İdari aşamada Komisyon tarafından dile getirilm ve deliller Divan tarafından kabul edilmemektedir. AB hukukunda İhlal davasıyla ilgili olarak yukarıda sayıl hangileri doğrudur?

- a) I-II b) I-III c) II-III-IV d) I-II-III-IV e) I-

S.13. AB hukukunda var olan ön karar prosedürü ile ilgili sayılan ifadelerden hangisi yanlıştır?

- a) Ön karar prosedürünün amacı AB mevzuatında sağlamak ve birlik hukukunun bütün üye devletle uygulanmasını sağlamaktır.

- b) Antlaşmaların yorumu veya birlik kurum, organ, ofis veya ajanslarının tasarruflarının geçerliliği ve yorumu konusunda ön karar başvurusu yapılabilmektedir
- c) Ulusal hukuka göre malikeme olmayan bir mercii Divanın kriterlerine uygun bile ön karar başvurusu yapılamaz
- d) Divana yapılan ön karar başvuru prosedürü çekilmesiz olup tarafları yoktur
- e) Ön karar başvurusu iç hukukta dava konusu yapılabilir.

S.14. Aşağıdakilerden hangisi Maastricht Antlaşmasının getirmiş olduğu yeniliklerden biri değildir?

- a) AB vatandaşlığı kavramı kullanılmıştır
- b) Katmanlı Yetki ilkesi birliğin münhasır yetkisi dışındaki diğer alanlara da genişletilmiştir.
- c) Sayıştay AB kurumları arasına dahil edilmiştir
- d) Hölgelet Komitesi kurulmuştur
- e) İlk Derece Mahkemesi kurulmuştur *atele senedi*

S.15. "Hürriyet, demokrasi, insan hakları ve temel özgürlüklere saygı, hukukun üstünlüğü" gibi ortak ilkelere ilk kez tanımlandığı AB antlaşması aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Lizbon Antlaşması
- b) Paris Antlaşması
- c) Roma Antlaşması
- d) Amsterdam Antlaşması
- e) Nice Antlaşması

S.16. Aşağıdakilerden hangisi Lizbon Antlaşmasının AB düzeninde getirdiği yeniliklerden biri değildir?

- a) Topluluk kelimesinin yerine birlik kelimesi kullanılmıştır
- b) Avrupa Birliğine tek bir tüzel kişilik kazandırılmıştır
- c) Üye devletlerin AB üyeliğinden ayrılabilmesi de ilk kez Antlaşmalar içinde düzenlenmiştir
- d) İlk derece mahkemesine ön karar başvurularına bakma yetkisi verilmiştir
- e) Hiçbiri

S.17. AB üyesi devletlerin "yakın iş birliği" kurabilmesi için aşağıdaki şartlardan hangisine gerek yoktur?

- a) En az 2 üyenin katılımı gerekir
- b) Üye devletlerin tamamının katılımına açık olması gerekir
- c) Ulaşılmak istenen hedeflere birliğin makul bir süre içerisinde ulaşınması halinde son çare olarak başvurulabilir
- d) Birliğin münhasır yetkili olduğu alanlar çerçevesinde kurulması gerekir
- e) İç Pazar, Ekonomik ve Sosyal uyuma hata getirmemesi gerekir

S.18. AB Zirvesine ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- a) Lizbon Antlaşması ile beraber Birliğin organları arasına dahil edilmiştir
- b) AB Zirvesinin görev tanımı ilk kez Maastricht antlaşması ile yapılmıştır
- c) AB Parlamentosunun girişim ve onayı ile üye devletlerin AB Parlamentosunda hangi sayıda sandalye ile temsil edileceğini AB Zirvesi belirler
- d) AB Zirvesi, AB Konseyinin oybirliği ile hareket etmesi gereken bir alanda nitelikli çoğunlukla hareket edebilmesi için bir karar alabilmektedir
- e) Yasama tekliği sunma yetkisi AB Zirvesinin tekelindedir

S.19. Aşağıdakilerden hangisi AB Konseyinin oybirliği ile karar alması gereken konulardan biri değildir?

- a) Yeni üyenin AB'ye katılımı
- b) Sosyal güvenlik veya sosyal koruma tedbirlerinin kabul edilmesi
- c) Üçüncü devletlerin euro ile ortak bir kur sistemi kurabilmesine ilişkin kararlar
- d) Komisyonun önerisi üzerine Konseyin harekete geçmesi durumlarında
- e) Usule ilişkin konular ile iç tüzüğün kabul edilmesinde

S.20. AB Parlamentosuna ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- a) Her üye devlette eş zamanlı genel bir seçimle yapılır
- b) Üye devletlerin seçim yasaları uygulanır, ancak uygulanacak seçim barajı %5'in altında olmalıdır
- c) Parlamento üyeleri ulusal hükümette yer alamazlar, AB bünyesinde memur olarak çalışamazlar
- d) Parlamento üyeleri kendi devletlerinden maaş alır
- e) AP'de ulusal partiler yer almaz, genel politik gruplar bulunmaktadır

S.21. AB Parlamentosuna ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- a) Komisyon ve diğer AB organlarının yıllık faaliyetlerinin arz edildiği bir kurumdur
- b) Konsey ve Komisyona karşı hareketsizlik davası açabilmektedir
- c) AB'ye üye olmak isteyen bir devlet öncelikle AB Parlamentosuna başvurmalıdır *konsey*
- d) AB vatandaşları ve üye ülkelere kayıtlı tüzel kişiliklerin AB'ye dilekçe verme hakkı bulunmaktadır
- e) Parlamento tarafından seçilen Avrupa Ombudsmanı ABAD dışında tüm AB kurumları hakkında gelen şikayetleri inceleme ve araştırma yetkisine sahiptir

S.22. AB Komisyonuna ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- a) Yasama tasarrufunda girişimde bulunma yetkisi vardır
- b) Özellikle şirketlerin Birlik düzenine uyması ile ilgili tekelleşme rekabet yasağı, hakim durumun kötüye kullanılması gibi durumlarda Komisyon yargılama yapabilmektedir
- c) Birliğin yürütme organıdır
- d) Komiserler görev süresince başka hiçbir mesleki faaliyette bulunamazlar
- e) Parlamentosunun gensoru önergesini onaylaması durumunda Komisyon üyeleri topluca istifaya etmek durumundadır

S.23. AB Adalet Divanının yargılama usulüne ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- a) Yargılamalar çekimlidir ve aileni yapılır
- b) Yargılama; yazılı aşama, hazırlık aşaması ve sözlü aşamadan oluşur
- c) Divan önünde görülen bir davaya üye devletler, Birlik organları çıkarı olan gerçek veya tüzel kişiler müdahil olabilmektedir
- d) Yürütmeyi durdurma kararı verilebilmektedir
- e) Geçici tedbir niteliğinde kararlar veremez

S.24. AB'nin farklı devletlerle veya uluslararası örgütlerle iki ve taraflı antlaşmalara taraf olabilmesi için izlenmesi gereken aşağıdakilerden hangisinde doğru ifade edilmiştir?

- a) Antlaşma müzakereleri Komisyon tarafından yapılır
- b) Antlaşma müzakereleri Parlamento tarafından yürütülür
- c) Antlaşma müzakereleri Konsey tarafından yürütülür, Parlamento onayı alındıktan sonra Komisyon tarafından karara bağlanır
- d) Antlaşma müzakereleri herhangi bir organ tarafından yürütülür ancak AB Zirvesinin onayı ile bağlayıcılık kazanır
- e) Hiçbiri

S.25. AB hukukunda tam yargı davalarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a) Gerçek ve kesin bir zararın var olması gerekir.
- b) Gerçekleştirilen fiil ile zarar arasında illiyet bağı bulunmalıdır
- c) Zarar birlik kurum ve çalışanlarının görevlerini yerli meydana gelmiş olmalıdır.
- d) Söz konusu zararın içerisine yoksun kalınan kar ve menfaat olarak dahil edilmemektedir.
- e) Divan kurul olarak kurumların geniş takdir yetkisine ilişkin alanlarda özel bir zarar şartı aranmaktadır.